

tot de orde moeten roepen! En het zou wèl voor dien burgemeester pleiten, als hij in een volgende raadsvergadering zou erkennen, zich een weinig te hebben versproken.

En voor *de* doktoren zou het pleiten, als zij nu eens *allen* bedachten, hoe de lichtzinnigheid in het attesteeren van enkelen een smet werpt op *allen*.

Eigenlijk wordt nooit bedacht, dat er nog zoo iets bestaat als art. 228 *Wetb. v. Strafr.* „De geneeskundige, die opzettelijk een valsche schriftelijke verklaring afgeeft, „nopens het al of niet bestaan hebben van ziekten, zwakheden of gebreken, wordt „gestraft met gevangenisstraf van *ten hoogste* drie jaren”. Maar dat is dan ook het maximum.

DE GENEESKUNDIGE BEROEPEN. — Onze Fransche collega's werden voor eenige maanden verrast door de officieele mededeeling, dat er, behalve hun beroep, nog andere geneeskundige beroepen bestaan. Het *Journal Officiel* berichtte nl., dat zekere voorrechten betreffende den militairen dienst zouden worden toegekend aan sommige beroepen, nl.: geneeskundigen, tandartsen, veeartsen, apothekers, en . . . *professions médicales*. De bond van geneeskundige syndicaten heeft nu de „groep van geneeskundige volksvertegenwoordigers”, mede namens de geneeskundige pers-vereeniging, verzocht, bij de regeering op te treden tegen een dergelijke officieele gelijkstelling van kwakzalvers en geneeskundig hulppersoneel met *het* geneeskundig beroep, en de afgevaardigde dr. G. LAURENT heeft hierover reeds een schriftelijke vraag tot den minister gericht. Zeer ter snede wijt GRANJUX in *Paris Médical* de geheele domheid aan „M. Le Bureau”.

GENEESKUNDIGE VERZORGING VAN LEGER EN BURGERBEVOLKING. — P. CARNOT beveelt in *Paris Médical* ten krachtigste aan een regelmatige verplaatsing van de tot den dienst opgeroepen geneeskundigen om de drie maanden; zoodanig, dat zij het ééne tijdperk aan het front, een volgend in de naar achteren gelegen hospitalen en weer een volgend kwartaal in plaatsen met onvoldoende geneeskundige hulp werkzaam zijn. De wisseling in ondervinding komt zoowel den artsen als de bevolking ten goede, terwijl het stelsel de offers geleidelijk over alle opgeroepen artsen verdeelt, en door afwisseling van arbeid uitputting voorkomt. Zooals mr. VAN DER FLIER ons reeds in dit *Tijdschrift* heeft medegedeeld, zijn de Zwitsers, wat dit stelsel betreft, reeds vóórgegaan.

SOCIAAL-HYGIËNISCHE VEREENIGING TE WEENEN. — Het Med. Doktorenkollegium te Weenen heeft zijn leden aangespoord, een vereeniging te vormen ter bevordering van de sociale hygiëne. Het wijst op het groote belang, dat deze maatschappelijke arbeid juist nu verkrijgt, en op de taak, die de artsen daarbij hebben te vervullen. Daar zij zich voorloopig slechts als autodidact daartoe zullen kunnen voorbereiden, wordt de stichting van een leeskamer, naast het houden van voordrachten en het bezoeken van inrichtingen, als middel tot het doel aanbevelen (*Münch. med. Wochenschr.*).

PINKHOF.

INGEZONDEN.

DE VOEDINGSTOESTAND DER AMSTERDAMSCHER SCHOOLKINDEREN.

Collega LUBSEN heeft de bedoeling van mijn artikel op bldz. 2048 niet heelemaal goed begrepen. Ten eerste blijkt dit hieruit, dat hij zich persoonlijk wil verdedigen, terwijl mijn kritiek niet *hem*, maar de bewerkers der beide rapporten raakt; de tabellen I en II van zijn artikel waren mij slechts de aanleiding om over de fouten der rapporten te spreken. Uit LUBSEN'S antwoord schijnt te moeten blijken, dat hij de bewerk niet is, althans is hij het nu in enkele opzichten niet met de bewerking eens.

Ten tweede blijkt het daaruit, dat hij mij in het slot van zijn antwoord eenigszins sommeert eigen gevolgtrekkingen uit de rapporten te trekken. Mijn bedoeling is geweest aan te toonen, dat de rapporten niet nauwkeurig zijn bewerkt en dat de besluiten te lichtvaardig zijn gemaakt. Gevolgtrekkingen te maken uit de gegevens, die de rapporten

onvoldoende bevatten, is niet mogelijk, zooals ik schreef (bldz. 2050). Men zou dan de cijfers alle moeten narekenen, wat ik alleen voor de jongens deed en daarvan de uitkomst mededeelde op bldz. 2051; deze getallen spreken voor zich zelf. Ik heb er denzelfden maatstaf aan ten grondslag gelegd als de schoolartsen en niet mij trefte het verwijt, dat deze op Fransche kinderen betrekking heeft. De onderste tabellen op bldz. 2051 zijn m. i. niet voor verstrekkende besluiten geschikt; ik heb die getallen slechts gegeven, omdat zij een aanwijzing vormen.

En nu de feiten zelf. Ten eerste over het feit, dat niet dezelfde kinderen in 1916 en 1917 zijn gemeten. LUBSEN schrijft, dat de schoolartsen en hij wel degelijk hebben ingezien, dat zij niet dezelfde kinderen vergeleken. Ik wil dit gaarne aannemen, maar de fout blijft niettemin even groot, is echter alleen bewust in plaats van onbewust binnengeslopen. Het is dan nog onbegrijpelijker, dat hieruit gevolgtrekkingen over den werkelijken groei (bldz. 3 rapport 1917) zijn gemaakt. Bovendien hebben zij hun inzicht al heel onduidelijk laten uitkomen, daar zij tot tweemaal toe verklaren, dat het wel dezelfde kinderen zijn (bldz. 2 rapport 1917, regel 17 en 3 v. o.). De door LUBSEN aangehaalde woorden „ten naaste bij”, die „ergens” in het rapport zouden voorkomen, hebben niet, zooals hij doet voorkomen, betrekking op alle kinderen, maar alleen op die van de scholen van LUBSEN zelf (bldz. 2, regel 14 v. o.).

Wat de vergelijking der kinderen in tabel VII, VIII en IX (rapp. 1917) aangaat, de schoolartsen nemen daarbij voortdurend een verschillend standpunt in. In rapport 1917 worden op bldz. 2 en 3 alleen de 6-jarige kinderen van 1916 met de 7-jarige uit 1917 enz. vergeleken, met het oog op den werkelijken groei; van de uitkomsten eener vergelijking van de 6-jarige kinderen uit 1916 met de 6-jarige uit 1917 enz. wordt niet gesproken en als VAN GELDEREN dit doet¹⁾, wordt hij door LUBSEN en VAN DER MEER daarover onder handen genomen. Nu maakt LUBSEN deze vergelijking zelf in tabel I en II van zijn artikel en doet het in zijn antwoord voorkomen, of dit nu eigenlijk de eenige goede vergelijkingwijze is. Ik heb de uitkomsten van deze zelfde vergelijking reeds op bldz. 2051 (onderste tabel) gegeven en begrijp dus niet, hoe LUBSEN wil doen voorkomen, of ik de bedoeling zijner tabellen niet begrepen heb. Dat voor deze soort vergelijking niet dezelfde kinderen uit 1916 en 1917 noodig zijn, heb ik duidelijk gezegd.

Wat de zuiverheid van het materiaal betreft, heb ik geenszins willen beweren, dat door de uitsluiting van de Israëlieten het materiaal geheel zuiver is (bldz. 2049). LUBSEN beschouwt die uitsluiting alleen als van anthropologisch belang; dit is niet juist. Het is immers bekend, dat de Israëlieten in vele opzichten een bijzondere plaats in de Amsterdamsche bevolking innemen. Dit is niet alleen het geval met de algemeene sterfte, zuigelingensterfte, enz., maar ook met de voeding. De Israëlitische bevolking voedt zich anders en, naar men zegt, beter, dan de Christenen. Aangezien de rapporten juist over den voedingstoestand handelen, is het dus wel degelijk van belang, de Israëlieten bij de berekening der gemiddelden afzonderlijk te houden. Op de standvastige samenstelling in dit opzicht behoef ik niet verder in te gaan. Ik toonde aan, dat de percentages Israëlieten over beide jaren niet dezelfde waren (bldz. 2049). Door zijn vergelijking van Israëlitische en Jordaankinderen doet LUBSEN het voorkomen of de eerste niet zoo klein zijn en dat het verschil in lengte door mij overdreven wordt voorgesteld. Mijn aanhalingen (bldz. 2049) uit rapport 1916 toonen aan, dat de andere schoolartsen mijn meening deelen. In werkelijkheid zijn, op enkele hooge uitzonderingen na, de lengte-gemiddelden der Israëlitische kinderen altijd kleiner dan die der Christenkinderen. Mijn opgave van 10 cM. verschil betrof een vergelijking van de Israëlitische met de gezamenlijke Christenkinderen. Met de gemiddelden der verschillende scholen ieder op zichzelf zijn er wel grooter verschillen te vinden. De berekening der totaal-gemiddelden blijft ook na de uiteenzetting van LUBSEN verkeerd. Indien men de verschillen in de stadswijken tot hun recht had willen laten komen, had men elke school in 1916 met dezelfde in 1917 moeten vergelijken en in het geheel

¹⁾ Zie „Het Volk” van 30 Oct., 2 en 7 Nov. 1917.

geen totaal gemiddelden moeten berekenen. De gevolgde werkwijze blijf ik verkeerd achten. Aangezien LUBSEN zelf zooveel moet toegeven van hetgeen tegen de rapporten is ingebracht, kan ik mijn uitspraak, dat de bewerking niet nauwkeurig is geschied, ten volle handhaven.

Van een misleiding mijnerzijds van een lezerskring, die de oorspronkelijke cijfers niet kent, is geen sprake. Ten eerste omdat mijn opgave voor de 11 $\frac{1}{2}$ -jarige jongens door de toevoeging van „zelfs” zeer duidelijk de beteekenis van een maximum had, welke ik daarmee ook bedoelde, en ten tweede omdat de oorspronkelijke cijfers den lezers van het *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* wel degelijk ter beschikking staan en wel in den jaargang 1916, II, bldz. 2047, waarheen ik in mijn kritiek verwees.

Amsterdam, 16 December 1917.

M. R. HEYNSIUS VAN DEN BERG.

II.

Indien LUBSEN verklaart, dat het door hem in de eerste helft van September aan de redactie gezonden stuk na de kritiek van VAN GELDEREN niet is gewijzigd, neem ik dat natuurlijk onmiddellijk en onvoorwaardelijk aan en doet het mij slechts genoegen, dat mijn vermoeden ongegrond was en dat LUBSEN toen reeds dezelfde gedachte had als VAN GELDEREN.

Wat nu de gemiddelden betreft, zoo geeft haast elke regel van de repliek een argument vóór de juistheid van mijn bewering. Om dit aan te toonen zou ik een geheele verhandeling moeten schrijven, waarvoor dit *Tijdschrift* de plaats niet is. Dat gemiddelden helaas zoo veelvuldig worden gebruikt, is zeker geen argument voor de juistheid der methode.

Ik hoop evenwel eenigen invloed te krijgen op het onderzoek, dat de schoolartsen in 1918 weder zullen instellen, en dan LUBSEN metterdaad te kunnen laten zien, dat even eenvoudig, doch op veel overzichtelijker wijze met betrekkelijke cijfers een *juist* inzicht in de uitkomsten van het onderzoek kan worden verkregen.

Amsterdam, 17 December 1917.

Mr. J. H. VAN ZANTEN.

VOORSTEL WIJZIGING HUISHOUELIJK REGLEMENT.

Uit de toelichting blijkt, dat het hoofdbestuur hiermede in een nieuwe richting wenscht te gaan, die voert tot decentralisatie in de maatschappij, waarbij iedere groep, die meent, dat zij belangen heeft, afwijkend van die der meeste leden, afzonderlijk georganiseerd wordt, en haar eigen belangen in de maatschappij gaat verdedigen. Dit zou geen wijziging van belang zijn, indien niet die groep recht kreeg, in de hoofdbestuursvergadering een geldende stem uit te brengen, in de vergaderingen van het dagelijksch bestuur stemgerechtigd te zijn, en door een referendum onder die groepsleden een besluit van de algemeene vergadering, het hoogste gezag in onze maatschappij, ongedaan te maken. Een zeer groote macht, eigenlijk een te groote macht. De leden van deze groepen, bij het voorstel van nu, de specialisten, krijgen dus niet alleen als groep, maar ook persoonlijk, meer zeggingschap over de besluiten van onze maatschappij dan de andere leden, doordat zij twee keer hun stem kunnen laten gelden over hetzelfde besluit. Toch behooren wij in een democratisch ingerichte vereeniging allen gelijke rechten te hebben.

Meenen de specialisten echter, dat hun belangen op geen andere manier tot hun recht kunnen komen, dan door een regeling als nu is voorgesteld, dan zullen wij er toe besluiten moeten hun toe te staan zich te organiseeren ongeveer op de voorgestelde manier. Maar, dan behoort het hoofdbestuur ook terstond veel meer bijzondere organisaties voor te stellen; bijv. een organisatie van „huisartsen”, van „ambtenaren”, van „officieren van gezondheid”, van „spoorwegartsen” enz.. Eerst dan doen wij geen half werk. Want nu neemt het hoofdbestuur wel een aanloop, maar het durft niet den grooten sprong te wagen. Het opent de gelegenheid, zoodat wij misschien stap voor stap, na telkens hernieuwde aanvulling en wijziging van ons huishoudelijk reglement, eindelijk zullen bereikt hebben, dat onze maatschappij geworden is tot een conglomeraat, tot een vereeniging van groepsvertegenwoordigers van den geneeskundigen stand.